
ADAM PODIN

JA PAN-EVANGEELNE VAIMULAAD

Toivo Pilli

Baptistikoguduste tekkimist ja algusaegade levikut Baltimaades, muu hulgas Eestis, seostatakse tavaliselt saksa baptistide misjonitööga.¹ Sellele eelnes ja osaliselt lisandus Skandinaavia luterliku pietismi mõju, mis rõhutas usulist pöördumist ja eetilist eluviisi.² Viimasel ajal on aga XIX sajandi lõpu ja XX sajandi alguse baptistide arenguloos Tsaari-Venemaal hakatud märkama veel üht tegurit – Euroopa pühitsusliikumiste, näiteks Keswicki liikumise ja pan-evangeelsete pürgimuste kujundavat jõudu. Sellele on veenvalt tähelepanu juhtinud Gregory Nichols oma uurimistööga Johann Kargelist, kes oli Venemaal varase evangeelse-baptistliku liikumise võtmetegelane, mõjutades nii Vene, Ukraina, Balti kui ka Bulgaaria vabakoguduste teoloogiat ja praktikat.³

Adam Podini roll Eestis on sarnane Kargeli rolliga slaavi kultuuriruumis. Ka Podinit mõjutas pan-evangeelne vaimulaad. Evangeelse Alliansi püüdlused ühendada pöördumiskogemuse, Kristuse-keskse spiritualiteedi ja sotsiaalse abistamistöö alusel erinevaid vabakoguduslikke usulaade joonistuvad Podini tegevuses selgelt välja. Käesolev artikkel vaatleb Adam Podini elu ja tööd neljast aspektist: Keila baptistikoguduse vaimulikuna, kaastundemisjoni praktiseerijana, baptistide teoloogilise seminari direktorina ja Evangeelse Alliansi kontaktisikuna Eestis. Adam Podini lugu ületab Eesti piirid. Rahvusvahelist mõõdet Podini eluloos avavad põgusalt artikli esimesed leheküljed, kuid sellele viidatakse ka tema hili-

¹ Näiteks Ian M. **Randall**, „Every Apostolic Church a Mission Society: European Baptist Origins and Identity“ – *Ecumenism and History: Studies in Honour of John H.Y. Briggs*. Ed. Anthony R. Cross (Carlisle: Paternoster, 2002), 281-301; Richard V. **Pierard**, „Germany and Baptist Expansion in Nineteenth-Century Europe“ – *The Gospel in the World*. Ed. David W. Bebbington (Carlisle: Paternoster, 2002), 189–208.

² Riho **Saard**, *Baptismi Viron ja Pohjois-Liivinmaan kuvernementeissa 1865–1920*. Pro gradu (Helsinki, 1994). Koopia artikli autori valduses.

³ Gregory L. **Nichols**, *The Development of Russian Evangelical Spirituality: A Study of Ivan V. Kargel (1849–1937)* (Eugene, Oregon: Pickwick Publications, 2011).

semaid kontakte käsitledes. Vaadeldav elulugu lubab järeldada, et pan-evangeelne vaimulaad mõjutas Eesti baptismi arengupilti XIX sajandi lõpul ja XX sajandi esimestel kümnenditel, ja lisaks kitsamatele konkreetse uskkonna tunnusjoontele tuleb vabakirikute loos silmas pidada avaramat evangeelset panoraami.

KASVUAASTAD JA ÕPETAJATE SEMINAR

Adam Podin (Adams Podins) sündis vkj 31. detsembril 1862 Põhja-Lätis Braslava (Breslau) vallas Burtnieki järve lähistel väikemaapidaja peres. Sissekanne kirikuraamatusse on tehtud 1863. aasta alguses. Isa nimeks on pastor märkinud Kahrlis ehk Karl ja ema nimeks Lihze ehk Liise.⁴ „Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online“ väidab kahjuks ekslikult, nagu oleks Podin sündinud Leedus.⁵ Podini lapsepõlvest on vähe teada. Ta ei ole teadaolevalt ka ise oma kasvuaastatest kirjutanud. Kas oli mingi põhjus, miks selekteeriv mälu ei soovinud neid aegu meenutada? Igatahes tundub väide, et Adami esimesed aastad kulgesid „lapsepõlve mägumaadel kodu ümbruses ja abistades vanemate majapidamises“⁶ kuidagi liiga ilustatud. Seda enam, et noorem vend Karl tänab Adamit veel eaka mehenagi: „Tervitused ja tänu sulle, et viisid mind kodust ja sünnipäigast välja 53 aastat tagasi.“ Podin aitas 16-aastaselt noorukil, ilmselt aastal 1888, jõuda laia maailma.⁷ Võimalik, et Karl viitab oma kirjas kodustest kitsastest oludest pääsemisele, ehkki otsesõnu ta seda ei ütle.

⁴ Läti Riiklik Ajalooarhiiv f 235, s 7, 157, elektrooniline versioon <http://www.lvva-raduraksti.lv/lv/menu/lv/2/ig/1/ie/224/book/6977.html>; referaat „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). Masinakirjas käsikiri. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu arhiiv Tartus (EEKBLA). Referaat viitab mingile Adam Podini autobiograafilisele ülevaatele, mis pidi olema kirjutatud tõenäoliselt 1934. aasta paiku.

⁵ „Podin, Adam K. (1862–1940s?)“ (H. Huebert and S. Huebert) – *Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online* (October 2009), [http://www.gameo.org/encyclopedia/contents/podin_adam_k._1862-1940s], 13. detsember 2012.

⁶ Referaat „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). EEKBLA.

⁷ Karl Podini kiri Adam Podinile (11. aprill 1941). Tõnu Karu isiklik arhiiv. Kirjast selgub, et Karl oli vähemalt 1890 Londonis, mõne aasta pärast aga USA-s, kus ta töötas aastaid New Yorgis Glenmore Avenue Presbyterian Churchi teenistuses. Samuti teenis ta vaimulikuna Ameerikasse elama asunud lätlasi.

Podini usulised otsingud algasid varakult. Ta olevat 12- või 13-aastaselt, järelikult millalgi 1875.–1876. aasta paiku, otsustanud kolm kuud järjest igal pühapäeval kirikus käia, „et õnnistust leida“. Ta tagasivaatav kommentaar oli: „Et aga õpetaja ise valgustamata oli, jäi valgus tulemata ja õnnistus leidmata.“⁸ Samasugust kriitikat luteri pastorite aadressil võib leida enam-vähem samast ajast teistegi isiklikku usukogemust otsivate ärganute seas.⁹ Leeriajal ei rahuldunud nooruk formaalse kombetäitmisega. Teda riivas, et jõukamate talude poistel oli leeriklassis kaasas õlut ja suitsu. Ja ehkki Adam pühakirja hea tundmise tõttu otsekui preemiaks just jõukamate poistega ühte tuppä pandi, korjas ta varsti oma kimpsud-kompsud kokku ja läks kehvemate talulaste seltsi. Ta meenutab 1930. aastatel: „Et olin parim õpilane leeris, siis pidin rongkäigu ees sammuma. Mulle anti valida, keda endale paarimeheks tahan. Valisin Härjmäe [Ergeme] mõisa teomehe poja, teades, et ta väga noormees oli.“¹⁰ Pietistlik-eetilised eelistused ja samastumine „vaga ja vaesega“ olid Podini jaoks tähtsamad kui sotsiaalselt vaksa võrra edeneda. Elu jooksul suhtles ta küll oma aja kõrgklassiga, kuid säilitas alati vabakiriklik-egalitaarse hoiaku.

Podin sai alghariduse Härjmäe vallakoolis ja jätkas haridusteed kihelkonnakoolis, mille lõpetas 1879.¹¹ Seejärel õppis ta Terauda seminaris Valgas, mis valmistas ette vallakoolmeistreid. Ta lõpetas kooli kiitusega 1882, misjärel töötas aasta või paar õpetajana Pedeli vallakoolis.¹² Näib, et kodulooürija Mikk Vaikla väide Podini õpingutest Cimze seminaris, millele siinkirjutajagi on toetunud, ei pea siiski paika.¹³ Valga koduloomuuseumis asuvates Cimze seminari lõpetanute nimekirjades Podini nime ei ole. Aastal 1932 ilmunud „Eesti avalikud tegelased“ ütleb,

⁸ Tsitaat referaadist „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). EEKBLA.

⁹ M[ihkel] **Busch**, *Ridala ärkamise ajalugu* (Keila: Külvaja ja Ridala Baptisti Kogudus, 1928), 28; Jaanus **Plaat**, *Usuliikumised, kirikud ja vabakogudused Lääne- ja Hiiumaal* (Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 2001), 84.

¹⁰ Tsitaat referaadist „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). EEKBLA.

¹¹ Richard **Kleis** (toim), *Eesti avalikud tegelased. Eluloolisi andmeid* (Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1932), 240.

¹² Richard **Kaups** (toim), *50 aastat apostlite radadel* (Keila: E. B. K. Liidu kirjastus, 1934), 58; Mikk **Vaikla**, „Elu Keila koguduses“ – *Keila Baptistikogudus 100: 1903–2003* (Keila: Keila Baptistikogudus, 2003), 8.

¹³ Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 8.

et Podin õppis Terauda seminaris, mis samuti asus Valgas. See seminar sai oma nime juhataja ja võtmetegelase Adams Teraudsi järgi. Võib arvata, et Cimze uuendusmeelne pedagoogika mõjutas sellegi kooli elu. Õpingutes oli lisaks piibliainetele, geograafiale, ajaloolle, loodusloole ja matemaatikale oluline koht muusikal – õpetati viiulimängu ja laulmist. Õpilased omandasid pedagoogikast nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi oskusi, nagu selgub õppekavast.¹⁴

EUROOPA TUULED VIIIVAD LAIA MAAILMA

Arvatavasti 1884. aasta keskpaiku möllis Adam Podin end laevale ja sõitis Inglismaale.¹⁵ Seiklusi otsiv ja tegus loomus, millega kaasnes loomupärane andekus, ei rahuldunud kooliõpetaja ametiga Vene impeeriumi ääremaadel Balti kubermangus. Euroopa ahvatles. Podini haridushuvid, vajadus maailma mõtestada, uusi kogemusi leida ja iseennast tõestada, põimused usuliste otsingutega. Londonis külastas noormees ühes misjonimajas äratuslik-evangeelseid jumalateenistusi, ehkki esialgu oli ta kuuldu-nähtu suhtes tõrjuv. Kuulates kellegi kõrgest seisusest daami jutlusi, üks kord talentidest, teine kord kadunud pojast, ei jäänud nooruk küll päris ükskõikseks, kuid ei rutanud kuulduga nõustuma. Isegi mõtles põlglikult: „Sa vanatüdruk ei tea midagi. Mul on 60 rubla taskus ja pangas ka veel ...“¹⁶ Majanduslik toimetulek, mis andis noorukile mõneks ajaks tunde, et meri on talle vaid põlvini, ei pakkunud siiski püsivat eksistentiaalset turvatunnet.

Londonis elas Adam Podin läbi usulise pöördumise ja „hakkas kohe tunnistama ja sõnaga teenima“.¹⁷ Ta vaimses murrangus oli oluline Kristuse kannatuse teadvustamine, tunderõhuline tajumus, et Kristus kannatas temagi eest. „Uskusin seda ja õnnistus tuli.“¹⁸ Pöördumine, aktivism,

¹⁴ *Lehrplan für das lettische Gemeindelehrer-Seminar zu Walk.* Valga Koduloomuseum. VknM, INVN 17861.

¹⁵ Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 8.

¹⁶ Referaat „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). EEKBLA.

¹⁷ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58; Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 8.

¹⁸ Tsitaat referaadist „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). EEKBLA.

piblightsism ja ristikesksus¹⁹ moodustasid Podini elus terviku, nagu see evangeelsele identiteedile omane. On selge, et sel eluperioodil oli tema jaoks tähtsam isiklik usukogemus kui konfessionaalne enesemääratlus. Oma usu tunnistamise peale ristitakse ta vee alla vajutamiselega alles 1900. aastal Eestis.²⁰ Tema hilisemad kontaktid Friedrich Baedekeri ja teiste Evangeelse Alliansi ning Keswicki liikumise tegelastega lubavad järeldada, et juba 1880. aastatel Londonis liikus Podin nendes ringides, mis rõhutasid evangeelset ühistööd. Sellesse pilti sobib hästi aktiivne tegevus misjoni valdkonnas.

Adam Podin töötas XIX sajandi lõpul kaasa meremeeste misjoniseltsi tegevuses. Ta külastas meremehena Lõuna-Aafrikat, Indiat, Birmat, Jaapanit ja teisi maid.²¹ Misjonitöös osalemine avas talle võimaluse ühendada evangelismitahe ja loomuo mane rännukihk. Podini ellu mahtus hiljemgi pikki reise, uusi riike ja rahvuspiire ületavaid inimsuhteid. Temast sai üks Baltimaade ja Eesti rahvusvahelisemaid baptiste – seda nii külastatud geograafiliste piirkondade kui ka suhete ja mõtteviisi vaatenurgast.

Nappidest materjalidest võib järeldada, et 1890. aastate alguses, ilmselt 1891–1892, õppis Podin Londonis misjonikoolis (Missionary Training Home), mis asus Highbury linnaosas aadressil Drayton Gardens 10.²² Aastast 1897 pärit aruanne kinnitab, et koolis oli 20–30 õpilast, nii mehi kui ka naisi, keda valmistati ette tööks misjoni ja evangelismi vallas. Kool oli „täiesti mittesektantlik“, st alliansimeelne, ja õppekavas olid piiblitundmist, muusikat, kõneoskust, aga ka näiteks aritmeetikat ja geograafiaeadmisi edendavad ained. Õpilased viisid läbi vabaõhujumalateenistusi, külastasid kodusid ja haiglaid.²³

¹⁹ Vt nende nelja evangeelse usulaadi tunnuse kohta David **Bebbington**, *Evangelicalism in Modern Britain: A History from the 1739s to the 1980s* (Grand Rapids, Michigan: Baker Book House, 1989), 2–17.

²⁰ Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 9.

²¹ *Ibid.*, 8; Kleis (toim), *Eesti avalikud tegelased*, 240.

²² Interview with Eric Lewis and H.C.M. Paterson, Missionary Training Home and Gospel Union and Village Work. F 526344, 178140, mikrofilm B201, 43. Charles Booth Archives, LSE Library, London; Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58; Kleis (toim), *Eesti avalikud tegelased*, 240; Huebert and Huebert, „Podin, Adam K. (1862–1940s?)“, *Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online* (October 2009), [http://www.gameo.org/encyclopedia/contents/podin_adam_k_1862-1940s], 13. detsember 2012.

²³ Interview with Eric Lewis and H.C.M. Paterson, Missionary Training Home and Gospel Union and Village Work. F 526344, 178140, mikrofilm B201, 44–45. Charles

Podin oli pärast õpinguid lühemat aega pastoriks Great Yarmouthis Inglismaa idarannikul. See oli Norfolkis lähedal asuv suvitus-, heeringapüügi- ja sadamalinn. Peagi töötas ta vaimulikuna juba Smürnas (tänapäeva Izmir Türgis), mis tollal oli Osmani impeeriumi osa. Võib arvata, et selleski Vahemere-äärses linnas viibis ta meremeeste misjoniselti ülesandel, kuid 1894 pöördus ta „türklaste survele“ ehk islamikultuuri vastuseisu tõttu Inglismaale tagasi.²⁴ Neil aastail muutusid Podini eluseigad nii kiiresti nagu värvid kaleidoskoobis.

Peagi reisis Podin Šveitsi kaudu jälle Baltimaadesse. Šveitsis peatus ta Otto Stockmayeri, pühitsus- ja tervendusliikumise ühe juhtiva tegelase juures.²⁵ Ilmselt külastas ta Stockmayeri töökeskust Hauptweilis Thurgaus, kus Stockmayer jutlustas ja palvetas inimeste tervenemise eest, rõhutades nii ihu kui ka hinge täielikku üleandmist Jumalale. Stockmayer oli üks Keswicki liikumise käilakujusid ja ta osales sageli konverentsidel, kus kõnelesid tollase evangeelse maailma eeskujud ja arvamusiidrid.²⁶ See külaskäik kinnitab veel kord Podini seotust avarama evangeelse Euroopaga.

Richard Kaupsi andmetel olevat Podin 1895. aastal – selsamal Šveitsi külastusel Otto Stockmayeri juures – kohanud kedagi preili Lotte von Baranoffi, kes palus tungivalt külastada tema sugulasi Eestis. Baranoffidele kuulus Aruküla mõis Harjumaal ja võib oletada, et Lotte von Baranoff palus just sealsetele sugulastele tervitusi viia. Kui tõsiselt noor maailmarändur aadlipreili soovi täitis, pole teada, kuid et kohtumine talle meelde jäi, seda võib järeldada seigast, et see episood on (küllap tänu Podini enda jutustusele) jõudnud 1934. aastal ilmunud Eesti baptismi juubelikogumiku lehekülgedele.²⁷ Episood on märgilise tähendusega. Podin suhtles erineva sotsiaalse staatusega inimestega. Ta leidis ühise keele evangeelselt meelestatud aadlikega, kuid misjon viis teda kokku ka madruste, teenijate ja töölistega.

Pärast peatust Lätis jõudis Podin 1896. aastal Eestisse, kus ta suhtles

Booth Archives, LSE Library, London.

²⁴ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58.

²⁵ Referaat „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). EEKBLA.

²⁶ „The Soul is the Life of the Body“, *Healing and Revival*, [http://www.healingandrevival.com/BioOStockmayer.htm], 15. august 2012.

²⁷ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58.

tihedamalt muu hulgas parun Woldemar von Üxküll ja pastor Nikolaus von Stackelbergiga. Järgmise aasta jooksul jutlustas Podin mõisates, muu hulgas Keilas ja Laitses, ja tegi aeg-ajalt pikemaid reise.²⁸ Podini aktiivne, isegi heitlik rännuperiood ei olnud veel lõppenud, ehkki miski tõmbas teda üha tugevamalt Eestisse.

KEILA BAPTISTIKOGUDUSE JUTLUSTAJA

See miski, mis Podinit tugevamalt Eestiga sidus, oli tõenäoliselt tema abikaasa Emilie, kellega ta oli tutvunud Laitse mõisas, kus noor naine oli majapidajanna. Emilie Tammik oli 1889. aastal Haapsalus läbi elanud usulise pöördumise ja ristitud vee alla vajutamisega.²⁹ Emilie ema Madli Tammik oli olnud esimeste baptistlikult ristitud seas 1884. aastal Ungru ajaloolisel ristimistalitusel, mille viis läbi Adam Reinhold Schiewe.³⁰ Laitse mõisa omanik oli parun Woldemar von Üxküll, kes ilmselt eelistas võtta tööle vabakiriklike vaadetega inimesi. Võimalik, et Emilie oli mõisas töötades mingil määral saksastunud. Vähemasti mainib Evald Mänd, et Adam ja Emilie suhtlesid aeg-ajalt saksa keeles.³¹

Abielutseremoonia 27. detsembril 1897 ei tähendanud Podinitele paigalejäämist. Emilie ja Adam olid mõlemad aktiivsed nagu evangeelsele vaimulaadile kohane. Esimestel abieluaastatel reisisid nad palju. Emilie Podingi õppis mõnda aega Londonis misjonikoolis ja toetas Adami tegevust misjonitöös. Nimelt oli Adam Podin 1897. aasta suvel saanud vast asutatud Riia luterliku meremeestemisjoni esimeseks misjonäriks. Jumalateenistusi meremeestele peeti Toomkiriku kõrvalruumides. Aprillist detsembrini töötas Podin Riias, talveperioodil aga, kui Riia sadam jäätus, suundus ta Walesi Cardiffi. Cardiff koos oma sadamaga oli tollal kivisõekaubanduse ja -transpordi keskuseks, mida külastasid ka eesti ja läti meremehed. Liivimaa luterliku meremeestemisjoniga jäi Podin seotuks kuni 1890. aastani. Aruanne, mis avaldatud 1901, kinnitab Podini kohta: „Ta

²⁸ *Ibid.*, 58.

²⁹ Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 9.

³⁰ *Eesti Baptisti koguduste ajaloolik Album 25 Juubeli aasta mälestuseks* (Tallinn: J. Felsbergi ja A. Tetermanni trükk, 1911), 10.

³¹ Ain **Kalmus**, *Kadunud saar* (Lund: Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1972), 150.

näitas oma ametis üles ustavust ja pühendumist. Siiski esines mitmeid asjaolusid, mis välistasid tema pikemaajalise ametisse jäämise.³²

Kas tekkis Podinil luterlikus meremeestemisjonis teoloogilisi pingeid või sai ta konkreetse kutse Eestis vaimulikku tööd jätkata? Või oli asi selles, et stabiilsemat elukorraldust nõudis perre peatselt sündiv laps? Poeg Samuel sündis 1900. aasta novembris. Kindlalt võib väita vaid seda, et Podinite elustiil muutus aegamisi paiksemaks. Nad saabusid 1900. aasta maikuu Eestisse, asudes elama Keilasse.³³ Adam Podini reisid ei olnud küll lõppenud; enne I maailmasõda rändas ta Tsaari-Venemaa risti ja põiki läbi, kuid tal oli nüüd kodu näol olemas pidepunkt.

Eestis läbis Podin 18. oktoobril 1900 Keila jões usuristimise, st vee alla kastmisega ristimistalituse isikliku usu tunnistamise peale. Adam Podini ristijaks oli parun Nikolaus von Stackelberg, endine Oleviste kiriku abipastor ja Diakonissideasutuse juhataja, kes oli luterlikelt positsioonidelt liikunud alliansimeelsetele vabakiriklikele seisukohtadele.³⁴ Podini kirevas allianss-oikumeenilises elus on sel seigal lausa sümboolne tähendus – teda ristas endine luteri kirikuõpetaja baptistlikul meetodil. 1902. aastal valiti Adam Podin Keila baptistikoguduses jutlustajaks ehk pastoriks ja kinnitati tsaarivõimude poolt 1903 formaalselt ametisse.³⁵ Sama aasta juulikuus ristas Podin mõisa metsavahi ja tema pere, kes seejärel tema ja baptistist aadliku Manfred von Glehni poolt koguduse liikmeteks õnnistati.³⁶ Keila usklike rühm esineb Eesti baptistikoguduste 1901. ja 1902. aasta aruannetes Laitse baptistikoguduse osakonnana. Järgmisel, 1903. aastal on aruandesse märgitud „Keigla“ kogudus juba iseseisev.³⁷

Iga koguduse algaegades on katsumusi ja konarusi. Ehkki kirjanud sellest otsesõnu ei räägi, võib järeldada, et Podini ja Üxküllil vahel oli

³² Liivimaa evangeelse-luterliku meremeestemisjoni aruanded 1899–1901. EAA, f 1261, n 1, s 51; Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58.

³³ Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 9.

³⁴ Ernst Ader, „Eesti usuajalugu IX: Uskkondadevaheline ühtsus Eestis“, masinakirjas käsikiri, koopia artikli autori valduses (s. a., s. l.), 13; Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 9; Riho Saard, „Luterlikust hoolekande ja diakoonia ajaloost Eestis reformatsioonist II maailmasõjani“ – *Diakoonia käsiraamat*. Toim Riho Saard (Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut, 2007), 166.

³⁵ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58.

³⁶ Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 10.

³⁷ Eesti Baptisti koguduste aruanded 1901, 1902, 1903. EEKBLA.

pisuke arusaamatus koguduseruumi küsimuses. Aastatel 1901–1902 las kis parun Üxküll mõisa viinaköögi palvemajaks ümber ehitada.³⁸ Vastse jutlustaja meelest olid need ruumid aga jumalateenistusteks sobimatud; kivist hoone asus madalal kohal ja oli kevadise suurvee ajal ligipääsmatu. Niiskus imbus hoonesse. Mõisahärra sellest kriitikast just vaimustatud ei olnud ja keeldus ka uut ehituskrunti andmast. Podin aga ilmutas sihi kindlust. Uue palvemaja väliskuju olevat talle ilmutatud öise rongisõidu ajal, kui ta naasis ühelt palvekoosolekult. „Olin väga vaimustatud ja ütlesin koju jõudes abikaasale, et meil on uus palvela valmis, kuid kus kohal see pidi asuma, oli mul veel teadmata. Kohe hakkasin nõu pidama ja kohta otsima, kuhu ehitada, sest teadsin, et see on Jumala tahtmine.“³⁹

Adam ja Emilie Podin otsustasid palvemaja ehituseks anda osa oma isiklikust krundist. Kas XIX sajandi inglise evangelisti ja Bristolis asunud orbudekodu juhataja Georg Mülleri eeskujul või mõnel muul põhjusel, aga ehituse rahastamiseks ei pöördunud kellegi poole otsese abipalvega ega tehtud erikorjandusi. Mingit ehitusfondi ega asjakohast kapitali väikesel kogudusel ei olnud, kuid raha tuli kokku just nii palju, kui vaja oli.⁴⁰ Järjekindlalt, ehkki väikeste summadega, toetas ehitust kindraliproua von Tiesenhausen, ilmselt siis Karl von Tiesenhauseni teine abikaasa Luise. Evald Mänd ehk Ain Kalmus räägib oma mälestustes eelmise tütrest, vabakiriklikult meelestatud preili paruness Mathilde von Tiesenhauseni.⁴¹

Ehitustöödega, ja võimalik, et rahaliseltki, aitasid Keila palvemaja valmimisele kaasa tollase Lõuna-Venemaa (tänapäeval Ukraina) jõukad mennoniidid, nagu annavad aimu saksapärased perekonnanimed Dick ja Schmidt. Podin oli isiklikult tuttav mitme *Allianz'*i-meelse mennoniidiga, muu hulgas Peter Schmidtiga Molotšna kolooniast ja Dickide perega Apanleest. Abilisi oli ilmselt teisigi. Maja valmis 1904. aasta augustis ja läks maksma 1813 rubla. Töö lõppedes ei olnud hoonel võlga. Hea kõnemehe, kes loo draamatikast oskas lugu pidada, rõhutas Podin, et ehitus lõppes koguni ülejäägiga – summas 2 rubla ja 24 kopikat.⁴²

³⁸ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58.

³⁹ Tsitaat Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 10.

⁴⁰ Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 10.

⁴¹ Kalmus, *Kadunud saar*, 160–162; Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 10.

⁴² Vt David **Sudermann**, „*Allianz in Ukraine: More Pieces of the Puzzle*“ – *Mennonite*

Koguduse kasv Adam Podini juhatuse all ei olnud plahvatuslik, kuid 1920. aastaks oli liikmeid 38, lisaks pühapäevakooli lapsed ja noored, nii et „üleüldine hingede arv“ oli 63.⁴³ Kui pastor oli reisisel, siis viisid jumalateenistusi läbi kaastöölised, näiteks Ludvig Luther ja teised. Olgu mainitud, et Ludvig Luther ja Peeter Mets õppisid XX sajandi alguses Londonis samas misjonikoolis, kus oli õppinud Adam Podin.⁴⁴ Alates 1922 olid koguduse töös abiks usuteadusliku seminari õpilased. Keila kogudus oli seminaristidele otsekui praktikabaasiks. „Seminariga ühes asutati ka laulu- ja keelpillikoor.“⁴⁵ 1924. aasta baptisti liidu aruandes öeldakse: „Keila koguduse ülevaatest on näha, et seal tööjõudude puudust ei ole.“⁴⁶ Koguduse kasv jätkus ja 1932. aasta lõpul, kui Podin pastoriametist loobus, oli täisõiguslikke liikmeid juba 92.⁴⁷ 1934. aastal, kui ametliku juhina töötas Richard Kaups, oli kogudusel lisaks oma pühakojale mitu misjonijaama, tegutses abijutlustaja, kolm pühapäevakooli klassi, kogudusel oli noorsoo- ja naistöo ning aktiivne muusikategevus.⁴⁸

Lisaks tööle koguduses oli Podin tegev Eesti baptistikoguduste liidu juhtorganites ja komiteedes, samuti alliansimeelsetes ühendustes. Nagu aruannetest nähtub, oli ta 1903–1908, 1912–1914, 1920–1937 Eesti baptistikoguduste liidu eestseisuse ehk juhatuse liige, 1920–1928 oli ta Eesti Baptisti Kirjanduse Seltsi eestseisuses. Alates 1935 oli ta mõned aastad Ühendatud Usklikkude Haridusseltsi juhatuse esimees. Samuti oli ta tegev Eesti Pühapäevakoolide Allianssliidus.⁴⁹ Tema tegevusele usuteadusliku seminari direktorina pööratakse selles artiklis hiljem pisut rohkem tähelepanu. Kronoloogilist järgnevust silmas pidades aga tuleb vahepeal kõnelda sotsiaalmisjonist ehk kaastundemisjonist, millesse Podin hakkas oma aega ja energiat panustama XX sajandi esimesel kümnendil. Ta tegutses järjepidevalt vangide ja pidalitöbiste hulgas.

Historian, 1-2 (March/June, 1997), 1-2, 6-7; Vaikla, „Elu Keila koguduses“, 10.

⁴³ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1920. EEKBLA.

⁴⁴ Martin **Schmidt**, „Eesti baptisti jutlustajate usuteadusliku hariduse ajaloost“ – *50 aastat apostlite radadel*. Toim. Richard Kaups (Keila: E. B. K. Liidu kirjastus, 1934), 176.

⁴⁵ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 59.

⁴⁶ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1924. EEKBLA.

⁴⁷ Eesti Baptisti Usühingute Liidu aruanne 1932. EEKBLA.

⁴⁸ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 59.

⁴⁹ Ader, „Eesti usuajalugu“, 45, 49.

TÖÖ VANGLAMISJONÄRINA

Adam Podin kirjutas oma sotsiaalse suunitlusega misjonitööst: „Algusest peale on see töö vangide ja pidalitöbiste seas olnud mulle imemisjon. Ma pole seda ise hakanud otsima ega nõudma, vaid Jumal on mind sellele juhatanud.“⁵⁰ Podini vanglamisjon oli omamoodi jätkuks XIX sajandi lõpu Peterburi paškovismi raames levinud halastustööle, milles osalesid ja mida toetasid vene kõrgklassi esindajad, muu hulgas Vassili Paškov, tolle aja rikkamaid aadlikke Venemaal, kelle nime järgi see usuline liikumine ka oma nime on saanud.⁵¹ Hiljem suubus paškovism suuremas osas Vene evangeeliumi kristlaste kogudustesse.

Paškovismi mainimine ei ole juhuslik, sest XX sajandi alguses liikus Podin Peterburi paškovistidest aadlike seltskonnas ja jutlustas Venemaal pan-evangeelsetel usuüritustel. Just need kontaktid avasid talle võimaluse alustada laialdast vanglamisjoni. Ta olevat 1905. aastal Peterburis võrsinna Natalie Lieveni palees kohtunud kellegi mõjuka tsaariametnikuga, kes muretses talle loa külastada kõiki Tsaari-Venemaa vanglaid.⁵² Vangide hingehoiu alal tegutsesid ka Evangeelse Alliansi ja pühituskristluse tegeled, nt Friedrich Baedeker ja Johann Kargel. Baedekeril oli 1880. ja 1890. aastatel samuti luba peaaegu piiranguteta külastada Venemaa vanglaid ja väljasaadetute laagreid.⁵³ Pan-evangeelses vaimus, mis ühendas misjoni ja sotsiaaltöö, jätkas Adam Podin Friedrich Baedekeri „sissetallatud rajal“ kuni I maailmasõjani.

Oma töö alguse kohta ütleb Podin:

Nii oli mu ees tööpõld, mis ulatus mu väikese kodumaa Läänemere rannikult kuni võimsate Vaikse ookeani laineteni, mis peksid vastu Siberi idaranda, ja Musta ning Kaspia merest kuni Põhja-Jäämereni. Ligi pool miljonit vangit vaevlesid siin ja seal. Ent kõikidel neil oli surematu hing, kuigi vahest enam patuga määratud kui teistel. Kuid see oli mu troost, et

⁵⁰ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 189.

⁵¹ Sharyl Corrado, „The Gospel in Society: Pashkovite Social Outreach in Late Imperial Russia“ – *Eastern European Baptist History: New Perspectives*. Eds. Sharyl Corrado and Toivo Pilli (Prague: IBTS, 2007), 54–66.

⁵² Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 190.

⁵³ *Istorija Evangelskih-Hristjan Baptistov v SSR* (Moskva: VSEHB, 1989), 110; Nichols, *The Development of Russian Evangelical Spirituality*, 162–166.

Kristuse kannatuse jõud suudab neid sisemiselt vabaks teha, ja selle loo-
tusega ning Issanda töotustega asusin sellele tööle.⁵⁴

Tõnu Karu isiklikus arhiivis on säilinud mõned load vanglate külastami-
seks eri kubermangudes. Podinil lubatakse „külastada kinnipeetavaid“,
jagada „Pühakirja raamatuid“ ja „viia kinnipeetavatega läbi vaimulik-
moraalseid vestlusi“. Tomski kubermangu vanglateinspektori lubakiri
ütleb otsesõnu: „Soovitan kohapealsetel kinnipidamiskohtade ülematel
lubada kodanik Podinile ligipääs vanglatesse ja osutada talle eelnimeta-
tud ülesannete täitmisel vajalikku abi.“⁵⁵ Podinit usaldati, sest tal lubati
suhelda eraldi rahvusrühmadega, nagu sakslased, eestlased või lätlased,
ja jutlustada nende keeles, ehkki valvurid neist jutlustest tavaliselt aru
ei saanud. Korrarikkumisi ette ei tulnud, ehkki mõnikord valvas korda
„rügement sõdureid“. Tuli ette sedagi, et vanglaülemad palusid Podinit, et
too mõnele surmamõistetule karmi otsuse teatavaks teeks.⁵⁶

Kui Venemaal kehtestati nõukogude võim, koondus Podini vanglatöö
Eestisse, kus ta jätkas jutlustamist, kirjanduse jagamist ja hingehoidlikke
vestlusi püsivuse ja hämmastava energiaga. 1922. aastal ütles ta: „Mööda
minnes võin ma tõendada, et Jumala armu läbi olen ma rohkem piibli
raamatuid välja jaganud kui terve Eesti piibli Selts 100 aasta jooksul.“⁵⁷
1934. aastal väitis Podin, et on oma 28-aastase vanglatöö vältel jaganud
200 000 – 300 000 Piiblit või Uut Testamenti, kuid „täpsat arvu on raske
kindlaks teha“. Kirjandust aitasid Podinile hankida tema sõbrad Inglis-
maal ja mujal, samuti Evangeelne Allianss, tsaariajal ka Lõuna-Venemaa
mennoniidid. Briti ja Välismaa Piibliselts andis Podinile 50–75% hinna-
alandust.⁵⁸

⁵⁴ Tsitaat Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 190.

⁵⁵ Eestimaa asekuuberneri lubakiri nr 944 (7.03.1909), Jaroslavli kubermangu vanglate-
inspektori lubakiri nr 6894 (4.06.1909); Tomski kubermangu vanglateinspektori
lubakiri nr 17442 (1.11.1911). Tõnu Karu isiklik arhiiv. Tõnu Karu kätte jõudsid need
dokumendid perekondliku pärandina. Koopiad nendest dokumentidest asuvad Eesti
EKB Liidu arhiivis Tartus.

⁵⁶ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 190, 192.

⁵⁷ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1922. EEKBLA.

⁵⁸ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 191; vt ka Maailma Evangeelse Alliansi pea-
sekretäri H. M. Goochi kirjad Adam Podinile (24. jaanuar 1930, 29. oktoober 1931).
Tõnu Karu isiklik arhiiv.

Vangide hingehoiutöös ületas Podin konfessionaalseid piire. Mõnel pool Venemaal, nagu Moskvast, Jaroslavlis, Tomskis ja Samaaras, viis Podin vangidele jumalateenistusi läbi vene õigeusu kirikus, mis asus kas vangla territooriumil või läheduses.⁵⁹ Ta kinnitas: „Minu tahtmine ei ole mitte olnud üht uskkonna dogmat kuulutada ja üles seada, vaid elavat Õnnistegijat tema sõna läbi neile [st vangidele] ligi tuua.“⁶⁰ Ka Eestis ühendas sotsiaalne aktiivsus Podinit teiste uskkondade esindajatega; muu hulgas tegutses ta koos luteri õpetaja ja haridusminister Jaan Lattiku abikaasaga. „Sellest tööst kirjeldades ei või ma nimetamata jätta minu kaaslast, meie haridusministri abikaasat, proua Lattik'ut, kes minu tööd on kiitnud ja isegi mulle mõnikord vangimajades kaasa aitanud, vaimliselt ja kaastundlikult toetades.“⁶¹ Tõsi küll, Podini oikumeeniline avatus oli pigem funktsionaalset, mitte sisulist laadi. Kui Keila palvemaja muudeti I maailmasõja ajal ortodoksi kirikuks ja hiljem vene vägede lahkudes sinna ikoonid maha jäid, olevat Podin nendega ahju kütnud.⁶² Koostöövalmidus sotsiaalses vallas ei avardunud automaatselt teoloogiliseks mõistmiseks ja lugupidamiseks.

Paljunõudev vanglamisjonäri tegevus ei saanud teostuda ohvriteta mõnes teises vallas. Podin mainib ühes aruandes, viidates pikkadele Venemaa-sõituledele, et „olid aastad, kus ma ei ole rohkem kodu olnud kui 38 päeva“. Ja edasi: „Kõige raskem oli see, kui koju tulles tahtsin lapsi kallistada, mida kogu tee olin ette kujutanud; aga koju tulles, et nad kaua aega papat ei olnud näinud, ei tunnud mind enam ja pidasid mind võõraks.“⁶³ Eestiski oli kaastundemisjon väga ajamahukas. Näiteks 1934. aastal külastas Podin kõiki Eesti vanglaid, välja arvatud Paide kinnipidamisasutus, ja korraldas neis 38 jumalateenistust mitmes keeles.⁶⁴ Samas oli tal hulgaliselt teisi ülesandeid. Mis teda motiveeris? Ta ise annab sellele küsimusele usulise vastuse: teda inspireeris suur misjonikäsk, mis kinnitab, et Jeesusele Kristusele on antud kõik meelevald taevas ja maa peal, „seepärast minge, ja vaata, mina olen iga päev teie juures maailma otsani“ (Mt

⁵⁹ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel, 190-191.*

⁶⁰ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1922. EEKBLA.

⁶¹ Eesti Baptisti Usühingute Liidu (Koguduste Ühenduse) aruanne 1926. EEKBLA.

⁶² Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel, 59.*

⁶³ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1922. EEKBLA.

⁶⁴ Eesti Baptisti Usühingute Liidu aruanne 1934. EEKBLA.

28:18–20), ja üleskutse pidada meeles vange, „otsekui oleksite ise vangid“ (Hb 13:3).⁶⁵

Podini oskus vangidega suhelda oli tähelepanuväärne. Vange nimetas ta tihti oma koguduse liikmeteks ja nood respektierisid ning usaldasid teda.⁶⁶ Kuna ta võttis vanglakülastustele kaasa abilisi seminari tudengite hulgast ja kohalikest kogudustest, mõnikord laulukoori või väiksema laulurühma, teadvustas ta vanglatööd tollastes baptistikogudustes.⁶⁷ Hingehoiutöö vangide hulgas leidis tunnustust. 1932. aasta lõpul „tulid Harku koloonia juhtivad tegelased ühes teatava osa kasvandikkudega Keila vend A. Podin’it tema 70-aastase sünnipäeva puhul üles mängima, tuues kaasa väärtusliku kingituse.“⁶⁸ Podini vanglatöö 35 aasta juubeli puhul õnnitles teda Haapsalu vangla direktor sõnadega: „...avaldan Teile suurimat tänu Haapsalu vangimajas peetud arvukate jumalateenistuste eest, mille läbi olete pakkunud vahialustele trööst, aidanud neid kergemini üle saada nende muredest ja juhatanud neid paremuse poole.“⁶⁹ Aastal 1931 annetati Podinile Eesti Punase Risti teise järgu teise astme teenetemärk, mis oli tollal isegi kaalukam autasu kui tänapäeval.⁷⁰

Adam Podin ei olnud muidugi ainus, kes vangide hulgas töötas. Näiteks baptist Tabea Korjusel oli Vangide Hooldamise Seltsi liikmena sissepääs Tallinna Keskvangla naisteosakonda, ehkki erinevalt Podinist ei pidanud ta vanglas jumalateenistusi. Korjus töötas vangidega peamiselt individuaalselt. Nagu tollased vanglamisjonärid tavaliselt jagas Korjuski vangidele toiduaineid ja usulist kirjandust.⁷¹ Siiski võib öelda, et Adam Podini vanglamisjoni haare ületas kõik teised samalaadsed ettevõtmised.

⁶⁵ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1922. EEKBLA.

⁶⁶ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 192.

⁶⁷ Eesti Baptisti Usuühingute Liidu (Koguduste Ühenduse) aruanne 1927. EEKBLA.

⁶⁸ Eesti Baptisti Usuühingute Liidu aruanne 1932. EEKBLA.

⁶⁹ Haapsalu vangimaja direktori tänukiri Adam Podinile (19. märts 1940). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

⁷⁰ Hannes **Walter**, *Eesti teenetemärgid* (Tallinn: Miniplast Pluss, 1998), 112–116.

⁷¹ Eesti Baptisti Usuühingute Liidu (Koguduste Ühenduse) aruanded 1928, 1930, 1931. EEKBLA.

TÖÖ PIDALITÖBISTE SEAS

Lisaks vanglatööle leidis Podini sotsiaalne tundlikkus väljundi pidalitöbiste aitamises. Täna­sest kollektiivsest mälust on kadunud töik, et 1920. ja 1930. aastatel oli Eestis neli pidalitöbiste hooldekodu-haiglat: Audakul (1904–1946), Muulil (praegu Veeriku Tartus, 1891–1944), Tarvastus (1899–1939) ja Kuudal (1896–1977). 1920. aastal oli Eestis ühtekokku 316 pidalitöbist. Aegamisi nende arv kahanes ja 1940. aastal oli leep­rahaigeid 113.⁷² Adam Podin külastas regulaarselt kõiki pidalitöbilaid, viis läbi jumalateenistusi ja vaimulik­ke talitusi, lõi hingehoidlikke suhteid patsientidega. Ta kirjutas 1923. aasta kohta: „Meie valitsus ja kohalikud arstid teevad küll kõik, mis aga teha võivad nende [pidalitöbiste] elu ja haiguse kergenduseks, aga siiski jääb seal ühele kaastundlikule südamele veel küllalt teha. Mõõdunud aastal olen kõik need asutused läbikäinud, mõnes enam kui üks kord.“⁷³

Podin alustas tööd pidalitöbiste seas 1905. aasta paiku, ilmselt pisut enne vanglamisjonile pühendumist. See oli Baltimaadel leep­ra leviku kõr­gaeg.⁷⁴ Suhtlusal­dist vaimulikku vapustas üksindus ja mahajäetus, mida ta nende haigete elus nägi. „Kõige raskemal ajal ei ligine neile ka mitte nende omak­sed ja tuttavad. Ma ei ole näinud, et ka keegi nende omaksetest oleks haua kaldal seisnud, kui ma neid viimasele puhkusele olen sängitanud.“⁷⁵

Milles siis Podini kaastundemisjon seisnes? Kohalolekus, hingehoidlikus suhtlemises, jutlustamises ja praktilises abis. Eriti I maailmasõja ajal ja järel vajasid patsiendid hädasti toiduaineid ja riideid, mida Podin neile kingitusena tõi. Podin sai kasutada USA-st ja Inglismaalt humanitaarabina saadetud toidu- ja tarbekaupu. Säilinud on dokumendid 1922. aastast, mis kinnitavad, et Eesti Vabariigi valitsus vabastas tollimaksust Podinile adresseeritud saadetisi.⁷⁶ Oma kontaktide abil hankis Podin välismaalt rohtusid. Kuudal elanud patsiendid kirjutasid, et on tänu Podi-

⁷² Ken **Kalling**, „Dermatoveneroloogia institutsionaliseerumine Eestis enne 1940. aastat“ – *Eesti Arst*, nr 89(5) (2010), 340.

⁷³ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1923. EEKBLA.

⁷⁴ Kalling, „Dermatoveneroloogia institutsionaliseerumine“, 340.

⁷⁵ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1923. EEKBLA.

⁷⁶ ERA f 31, n 3, s 7626.

nile saanud „väga kõrge väärtuslist Lepra vastast arstimis rohtu“, mille tulemusel on umbes 15 aasta kestel üle 20 haige „täiesti terveks saanud“ ja „tervisliselt paremaks saanud on meie hulgast väga paljud“.77 Muidugi pakkus Podini leepamisjon ka vaimset ja usulist tuge, andes mitmele haigele uue elukvaliteedi, isegi kui nad ei paranenud. Usuliselt pöördunud haigeid Podin ristas ja osa neist sai Keila baptistikoguduse liikmeteks. Kuid Podini tegevus oli siingi pan-evangeelne: abi osutati kõigile, „usust ja rahvusest vahetpidamata [sõltumata]“78 ja kaugeltki mitte kõik pöördunud ei liitunud baptistikogudusega. Podin seda ei taotlenudki.

Kuuda leprosooriumi haiged saatsid Podini tööjuubeliks 1940. aastal kirja, milles kirjeldavad usulist aspekti Podini tegevuses:

Meil on suur rõõm[,] et tohime vaimus tulla ja südamest tänada nende kirja ridadega Teid selle suure vaimuliku töö eest, mida Jumala abiga 35 aasta kestel meie keskel olete teinud, meid Jumala sõnaga trööstinud[,] kinnitanud ja Jeesuse juure juhatanud. Jumal on oma armu tööd paljude südames Teie Jumala sõna kuulutuse läbi teinud. Usklikuks saanuist, 17 on Baptisti koguduse liikmeks astunud, aga paljud[,] kes on Teie Jumala sõna kuulutuse läbi tulnud Jeesuse juure, jäädes väljaspoole Baptisti kogudust, kellede hulgast juba paljud, kindlas usus ja rõõmsas lootuses on läinud oma igavese Isa majasse. Pääle Jumala sõna kuulutuse on vend Podin meile toonud Uusi Testamente ja palju muud vaimulik[k]u kirjandust.⁷⁹

Seda laadi sotsiaaltöö oli kahtlemata kulukas ja ilma välisannetateta ei oleks Podin nii ulatuslikku tegevust saanud arendada. Tema tegevust kaastundemisjoni vallas toetasid eraannetajad välismaal, kuid eelkõige Evangeelne Allianss, mille peakorter asus Londonis. Podin kirjutas oma tegevuskuludest: „Summa, mida ma niisuguse armastuse töö juures olen kulutanud, teeks vist mitu sada tuhat marka välja.“⁸⁰ Aastal 1927 ütles ta ligi paarkümmend aastat väldanud tööperioodi kohta, et „üksinda pääle

⁷⁷ Kuuda leprosooriumi haigete kiri Adam Podinile (19. märts 1940). Tõnu Karu isiklik arhiiv; vt ka Eesti Baptisti Usuhingute Liidu (Koguduste Ühenduse) aruanne 1928. EEKBLA.

⁷⁸ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1923. EEKBLA.

⁷⁹ Kuuda leprosooriumi haigete kiri Adam Podinile (19. märts 1940). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

⁸⁰ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1922. EEKBLA.

rohu [rohtude peale] on 103 tuhat marka kulusid olnud.⁸¹ Ta oleks hea meelega näinud, et Eesti annetajate osakaal oleks olnud suurem. Paraku jäi kohalik toetus napiks. „Eestist olen ainult mõned sajad margad selleks otstarbeks saanud. Keegi haige kinkis viis kuldrubla.“⁸²

Asi polnud ainult materiaalses toetuses. Podin oleks soovinud, et ta kaasvaimulikud ja Eesti baptistide juhid oleksid selle tööloigu vastu rohkem sisulist huvi tundnud. „Oleks väga soovitatav, et see töö mitte ainult minu poolt ei saaks jätkatud, vaid et meie koguduste Ühendus oma käsi ka töö külge paneks ja tunneks, missugune õnnis Jumalateenistus see on, kui meie niisuguseid viletsaid tohime trööstida ja nende valust seisukorda kergendada.“⁸³ Torkab silma, et 1930. aastatel esitavad baptisti liidu aruanded Podini sotsiaaltööd kui „eramisjonit“, nt: „See töö on olnud suu-remaltjaolt üksikisikute töö ning pole seni leidnud otsesid Liiduga.“⁸⁴ Näib, et ka Podini enda energia hakkas 1930. aastatel aegamisi kahanema, ehkki ta jätkas sihikindlalt. Näiteks 1934. aastal külastas ta kõiki pidalitöbilaid, mõnda koguni 3-4 korda.⁸⁵ Kuid kaastundemisjoni jätkusuutlikkus oli siiski päevakorral.

Podini sihikindel töö pälvis nii patsientide kui ka meedikute tunnustuse. Haigete tänu väljendab Tarvastu pidalitöbiste kiri 1940. aastast. Selleks ajaks olid Tarvastu haiged juba Kuudale üle viidud, kuid nad saatsid „oma kogukonna“ poolt tervituse:

Kuhu keegi ei tahtnud hea meelega minna, sinna olete Teie suure armastusega tulnud. Meie oleme küll üle toodud Kuudale, aga süda sunnib tagasi vaatama selle aja peale, mis oleme meie üle elanud Tarvastus. ... Meid on küll 4 tk. järele jäänud sellest ajast[,] millal tulite meie juure[,] kui isa laste juure. Kuna meie olime sõja ajal 6 päeva ilma leivata, ja pöördusime palves Teie poole abisaamiseks, mida tegi vend Ermas. Teie saatsite mei[le] 2 kotti jahu, 1 kott suhkrut, 1 kott manna[t], 2 kotti riisi, sellega oli väga suur hea tegu tehtud ja meie rõõmustasime südamest. Sellel korral oli sügisene aeg[,] kui seda kõike saatsite ja jõulupühadeks selle sama aasta saatsite 4 pakki riiet ja maiustusi. Ja teise aasta saatsite 8 kotti

⁸¹ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1927. EEKBLA.

⁸² *Ibid.*, 1927.

⁸³ Eesti Baptisti koguduste aruanded 1922, 1927. EEKBLA.

⁸⁴ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1930. EEKBLA.

⁸⁵ Eesti Baptisti koguduste aruanne 1934. EEKBLA.

täit riideid[,] kus sees oli sooja pesu ja kõiki riideid[,] mis meil vaja oli ja kaks kastitait seepi. Ja peale selle olete järjekindlalt meid külastanud, oma andeid jagand ja Jumala sõna kuulutand.⁸⁶

Adam Podini töö pidalitöbiste hulgas lähtus pan-evangeelsetest misjonaaadetest ja soovist ligimesi praktiliselt ja hingeheidlikult teenida. See lisas kaaluka panuse vabakiriklik-evangeelsesse halastustöösse ja väärrib kindlasti äramärkimist Eesti sotsiaaltöö üldises pildis.

SEMINARI DIREKTOR JA ÕPPEJÕUD

Igale seni kirjeldatud tegevusvaldkonnale võiks inimene pühendada terve elu ja tööd jääks kuhjaga ülegi. Adam Podin aga leidis jõudu võtta endale veel ühe ülesande: aastatel 1922–1938 oli ta Eesti Baptisti Jutlustajate Seminari (hiljem Eesti Baptisti Usuteaduslik Seminar) direktor. Seminari rolli Eesti vabakirikliku teoloogia ja pastoraaltöö edendajana on raske üle hinnata; terve rida seminari lõpetajaid töötas hiljem nõukogude ajal koguduste juhtidena, kasutades omandatud teadmisi ja pakkudes surveaegadel lootust ja tasakaalu.⁸⁷

Eesti baptistide seminar rajati pärast I maailmasõda suuremate arenguotsuste raames. Aastal 1920 toimus nn Londoni konverents, millel osalesid Briti, Ameerika, Austraalia ja Euroopa baptistid. See esinduslik foorum võttis vastu mitu strateegilist otsust, muu hulgas otsustati rahastada sõjast räsitud Euroopas uute teoloogiliste seminaride rajamist. Uued koolid tekkisid Hispaanias, Ungaris, Rumeenias, Lätis ja mujal, samuti Eestis.⁸⁸ Podin oli Londoni konverentsil kohal ja selgitas eredates värvides vabakoguduste vajadusi äsja iseseisvussõja seljataha jätnud riigis. Ta rõhutas usuteadusliku hariduse vajadust ega piirdunud vaid humanitaarabi küsimisega. Eesti populaarsed allikad kalduvad Podini rolli konverentsi veenmisel üle hindama, ehkki tema kõneoskuses pole kahtlust.

⁸⁶ Endised Tarvastu leprosooriumi haiged ja Marie Reimann Adam Podinile (17. märts 1940). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

⁸⁷ Seminari kohta vt põhjalikumalt Toivo Pilli, „Finding a Balance between Church and Academia: Baptist Theological Education in Estonia“ – *Religion in Eastern Europe*, XXVI, 3 (August 2006), 17–43.

⁸⁸ „London Conference of 1920“ – *Historical Dictionary of the Baptists*. Ed. William H. Brackney (Lanham, Maryland and London: Scarecrow Press, 1999).

Tuleb siiski tasakaalustuseks öelda, et kohalolnud esindajad olid nende mõtete suhtes juba soodsalt häälestatud. Igatahes olevat istungit juhatanud eakas Briti baptistide suurkuju John Clifford püsti tõusnud ja liigutavalt teatanud: „Kõik, mida Podin on palunud, peab ta saama!“⁸⁹ On siiski raske hinnata, kui otsustavat rolli Podini sõnavõtt Londonis tegelikult mängis. Hoopis selgem on Podini panus Eestis rajatud seminari asutamisel ja arendamisel.

Juba 18. juunil 1920 peeti Eesti Baptisti Jutlustajate Seminari komitee koosolek, mis oli esimene protokollitud seminari ettevalmistav nõupidamine. Adam Podin sellest osa ei võtnud.⁹⁰ Kooli loomine edenes alguses visalt. Alles alates augustist 1921 toimusid komitee koosolekud keskmiselt kord kuus ja Podinil oli nüüd protokolliraamatu järgi seminari rajamisel kaalukas roll. Esialgu kavatseti kool avada juba 15. oktoobril 1921 „Keilas venna Podini juures“. Tegelikuses asjad nii kiiresti ei liikunud, sest tarvis oli leida õpetajad, oodata ära välistoetajate seisukohad, teha esialgne eelarve, osta inventar ja leppida kokku kooli toimimise aluspõhimõtted. Kool defineeris end baptisti seminarina, kuid otsustati, et „kooli komitee äranägemise järele võib ka teistest ringkondadest õpilasi vastu võetud saada“. Seminar oli avatud nii mees- kui naisõpilastele, kelle sobivust vaimulikus seminaris õppimiseks hinnati kahekuulise prooviaja vältel.⁹¹

Adam Podin oli algusest peale seminari tegevuse üks suunajatest ja välissuhtluse korraldaja. 1921. aasta novembris külastas Eestit Inglise baptistide esindaja James H. Rushbrooke, kes rõhutas, et seminari õppejõudude haridustase on tähtis: õpetajaks ei maksa „ühte ehk teist venda valida, kellel küll oleks üks selge rääkimine, kuid teadus ja haridus puududa“. Koosolekul arutati põhjalikumalt seminari eelarvet ja välistoetuse vajadust. Rushbrooke juhtis tähelepanu raamatukogu täiendamisele, lubades selleks otstarbeks 50 Inglise naela, ja väljendas samas, et võrkeeltest tuleks kindlasti õpetada inglise keelt.⁹² Jaanuari alguses 1922 volitas seminari komitee Adam Podinit ja Voldemar Korjust haridusministee-

⁸⁹ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 180.

⁹⁰ Protokoll nr 1 (18. juuni 1920). Eesti Baptisti Usuteaduse Seminari Protokolliraamat (EBUSP), EEKBLA.

⁹¹ Protokoll nr 2 (11. august 1921). EBUSP, EEKBLA.

⁹² Protokoll nr 5 (15. november 1921). EBUSP, EEKBLA.

riumiga kontakteeruma, et kooli avamise kohta „isiklikult järele pärida“.⁹³ Hiljem aitas asjaajamises veel Johann (Johannes) Tähe.

Kevadel, 5. märtsil 1922, alustas Eesti Baptisti Jutlustajate Seminar tegevust Podinite majas Keilas. Avaaktusel jutlustasid Adam Podin ja Martin Schmidt.⁹⁴ Esialgu tegutseti kursuste nime all, hiljem saadi vormiline luba seminarina töötada.⁹⁵ Adam Podin oli seminari direktor 16 aastat. Linnakoolivalitsuse paberites käsitleti teda veel 1930. aastate lõpus juhataja kohusetäitjana, mis näib viitavat, et ta ettevalmistus ei vastanud päriselt formaalsetele nõuetele.⁹⁶

Aastal 1927 tekkis vajadus viia seminar Keilast mujale, kuid veel 1929 ei olnud uus asukoht selge.⁹⁷ Alles 1930. aasta detsembris osteti hoone Tallinnas Paldiski mnt 46B ja 1931. aasta kevadel-suvel tehti remont, mille korraldamise eest vastutasid Adam Podin ja Gustav Prooso.⁹⁸ Ostu ja remondi rahastamisel oli oluline roll Ameerikast saadud summadel, mida üle ookeani korraldas Walter O. Lewis. Ameerika Baptisti Välismisjoniseltsi (American Baptist Foreign Mission Society) esindaja Randolph L. Howard saatis Podinile seminari tööd tunnustava kirja.⁹⁹ Podin oli jätkuvalt kontaktisik seminari heaks välismaalt saabuva toetuse asjus.¹⁰⁰ Sügissemestrist 1938 asus seminari direktoriks Osvald Tärk, kes oli juba aastaid olnud samas õppejõud.¹⁰¹ Tärgi ametiaeg jäi lühikeseks, sest nõukogude võim sulges seminari 1940. aastal.

Podini üheks teeneks Eesti baptismi ajaloos ja teoloogilise mõtte kujunemisel tuleb pidada seda, et ta aitas noorematel jutlustajatel leida välismaal õppimise võimalusi. Maikuu 1924 teavitas Podin seminari komiteed, et Johannes Wühner on Inglismaale õppima võetud, Osvald Tärgi kohta ei olnud teadet veel tulnud, kavas oli saata õppima Edgar

⁹³ Protokoll nr 6 (10. jaanuar 1922). EBUSP, EEKBLA.

⁹⁴ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 182.

⁹⁵ Protokoll nr 16 (10. september 1922). EBUSP, EEKBLA.

⁹⁶ TLA f 52, n 2, s 1895.

⁹⁷ Protokoll nr 42 (19. veebruar 1929). EBUSP, EEKBLA.

⁹⁸ Protokoll nr 46 (13. mai 1931). EBUSP, EEKBLA.

⁹⁹ Randolph L. Howardi kiri Adam Podinile (4. veebruar 1931). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹⁰⁰ Nt protokoll nr 48 (23. juuli 1931). EBUSP, EEKBLA; Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 184.

¹⁰¹ Protokoll nr 79 (24. august 1938). EBUSP, EEKBLA.

Kilimit.¹⁰² Nagu ajalugu kinnitab, õppis Edgar Kilimit Rowden College'is Leedsis ja Osvald Tärk Newtoni Teoloogilises Instituudis Bostoni lähedal. 1930. aastal saadeti samasse kooli veel Evald Mänd ja Ehrenfried Veski.¹⁰³ Nende võimaluste leidmisel oli Adam Podini kontaktidel suur kaal, tema soovitusi võtsid välispartnerid tõsiselt. Seda mentoriks olemist iseloomustas Podini perspektiivitunne juhina; ta ei kartnud, et tema kaastöölised akadeemiliselt-teoloogiliselt temast „üle“ kasvavad.

Ain Kalmus *alias* Evald Mänd kirjutab oma memuaarides: „Seminari direktor Adam Podin oli parem administraator kui õpetaja. Nähtavasti oli tema ise ka sellest teadlik, sest ta õpetamine piirdus vaid mõne eksegeetilise ainega. Ta armastas eriti Paulust ja oskas selle epistleid eluliselt interpreteerida.“¹⁰⁴ Samas näitas Podin seminaristidele eeskujuna nii kaastundemisjonis kui ka jutlustajana. Mänd räägib ühest väljasõidust vanglasse, kus Podin suutis ükskõikse ja lausa vaenuliku seltskonna tähelepanu võita. Mänd: „Oma pika elu kestel olen näinud ja kuulnud mitmeid rahvusvahelise kuulsusega kantslikõnelejaid, kuid harva olen ma olnud tunnistajaks suurema mõjuga jutlustamisele.“¹⁰⁵ Võimalik, et Podini jutlustajaoskusi kujundas lisaks evangeelsetele eeskujudele ja kõnelemispraktikale ka Valga õpetajate seminari haridus.

Podini tegevus Eesti baptistide teoloogilise hariduse edendajana seisnes seminari rajamisel ja arendamisel tehtud töös. Ta oli pigem hariduse võimaldaja ja sobiva keskkonna looja kui ise selle meetodite ja sisu kujundaja. Oma suhete abil aitas ta noorematel kolleegidel saada rahvusvahelist õpikogemust. Ta oli oluline kontaktisik välisrahastajatega suhtlemisel. Seejuures jättis ta seminaristidele sügava mõjujälje, kuid seda rohkem praktilise eeskujuna kui teoreetiliste teadmistega.

¹⁰² Protokoll nr 24 (24. mai 1924), vt ka protokoll nr. 25 (2. september 1924). EBUSP, EEKBLA.

¹⁰³ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 179.

¹⁰⁴ Kalmus, *Kadunud saar*, 154.

¹⁰⁵ *Ibid.*, 158.

EVANGEELSE ALLIANSI VÕTMEISIK EESTIS

Adam Podin kujunes silmapaistvaks Eesti tutvustajaks evangeelsel rahvusvahelisel areenil. Rahvusvaheline ja pan-evangeelne mõõde oli nagu tugev liim, mis hoidis koos tema erinevaid tegevusvaldkondi. Podin tegutses Evangeelse Alliansi ja mõne teise organisatsiooni kontaktisikuna Eestis. Kuid kindlasti oli tal suur osa täita ka Eesti usu ja rahva loo tutvustamisel anglo-ameerika kultuuriruumis. Seejuures aitasid kaasa Podini isiklikud tutvused.

Ilmselt Woldemar von Üxküllil ja Adam Podini initsiatiivil korraldati Eestis juba XX sajandi alguses nn alliansskonverentse. Keilas olevat esimene 15 osavõtjaga konverents leidnud aset aastal 1901. Hiljem osavõtjate arv suurenes, jõudes paarisajani. Selliste pan-evangeelsete konverentside eeskujud leiduvad Keswicki liikumises ja nn Blankenburgi konverentside vaimulaadis. Eestis korraldatud konverentsidel kõnelesid XX sajandi alguses rahvusvahelise haarde ja tuntusega jutlustajad, nagu Friedrich Baedeker, Johann Kargel, Jakob Kroeker, parun Paul von Nicolay, Henry Martin Gooch jt.¹⁰⁶ Hiljem jutlustasid Eestis ja muidugi Keila baptistikoguduses teised silmapaistvad rahvusvahelise tuntusega kõnelejad, nagu Walter O. Lewis, James H. Rushbrooke ja teised.¹⁰⁷ Vähemalt osaliselt oli nende Eesti-külastuste põhjuseks sõprus Adam Podiniga ja tema tegevuse tuntus.

Londonis 1846. aastal rajatud Evangeelne Allianss ühendas esialgu eelkõige usulist pöördumiskogemust, sotsiaalset tundlikkust ja misjoni pühendumist väärtustavaid üksikisikuid. Allianss pidas Podinit oluliseks infovahendajaks ja kontaktisikuks.¹⁰⁸ Tõnu Karu isiklikus arhiivis säilinud kirjad aastatest 1927–1932 aitavad saada parema ülevaate Podini kontaktidest Evangeelse Alliansi peakorteriga Londonis. Muidugi oli kirjavahetus laiem ja hõlmas pikemat perioodi. Ent needki materjalid kinnitavad, et Evangeelne Allianss toetas Podini tegevust märkimisväärsete summadega ja organisatsiooni häälekandja Evangelical Christendom avaldas

¹⁰⁶ Kaups (toim), *50 aastat apostlite radadel*, 58.

¹⁰⁷ Referaat „Adam Podini 100. sünniaastapäev“ (Keila palvelas, 31. detsembril 1962). EEKBLA.

¹⁰⁸ Ian **Randall** and David **Hilborn**, *One Body in Christ: The Historical Significance of the Evangelical Alliance* (Carlisle: Paternoster, 2001), 171-172.

ülevaateid Podini tegevusest vangide ja pidalitöbiste hulgas. 15. märtsil 1923 kirjutab Podin Evangeelse Alliansi peasekretärile: „Eelmisest kirjast arvates olen külastanud viit vanglat, kaht pidalitöbilat ja mitmeid kogudusi, ja vähem kui kahe nädalaga sõitsin maha üle 300 kilomeetri hobuste ja saaniga.“¹⁰⁹ Väljaanne kinnitas, et kavatses lugejaid sellest tööst veelgi rohkem teavitada.¹¹⁰ Evangeelne Allianss saatis 1931. aastal Podini kaudu Tartu Ülikoolile raamatuid, kuid milliseid, see kirjast ei selgu.¹¹¹

Aastal 1930 aitas Evangeelne Allianss koguda 145 Inglise naela sõiduauto ostmiseks, et hõlbustada Podini misjonitegevust.¹¹² Auto ostmise teema läbib 1929. ja 1930. aastal mitut Adam Podini ja alliansi peasekretäri Henry M. Goochi kirja. Gooch olevat isegi pöördunud Detroiti Henry Fordi poole, et Podini „autoprojektile“ toetust saada. Abipalve lükati tagasi. Gooch kirjutab Podinile: „Näed isegi... mis nad seal Detroitis mõtlevad.“¹¹³ Podini suhted Evangeelse Alliansiga ei olnud pelgalt ametlikud. Näib, et Podin oli Goochiga hea tuttav, sest pereliikmeile saadeti tervitusi ja Gooch viitas ka Emilie Podini kirjadele.¹¹⁴ Allianss toetas – ilmselt küll mitte regulaarselt – Emilie Podini rajatud väikest lastekodu, näiteks 1929. aasta lõpul saatis alliansi täitevkomitee Keilas asunud lastekodu heaks 10 Inglise naela.¹¹⁵

Adam Podin suhtles ka Pühapäevakoolide Maailmaliiduga (World's Sunday School Association), eelkõige selle Briti esindusega Glasgow's ja ausekretäri James Kellyga. Eesti võeti 1923. aastal maailmaliidu liikmeks suuresti tänu Podini soovitusel.¹¹⁶ 1928. aasta lõpul pidas ta Kellyga kirjavahetust Eesti pühapäevakoolitöö ja eelkõige pühapäevakoolide rändsekretäri majandusliku toetamise asjus. 1928. aasta suvel toimunud reorganiseerimise tulemusel jäi Mandri-Euroopa pühapäevakoolide tegevuse edendamine täiesti Briti esinduse õlgadele, ja Kelly andis mõista, et tere-tulnud oleks eestlaste endi suurem rahaline panus. Podin aga palus toe-

¹⁰⁹ *Evangelical Christendom* (March-April 1923), 38.

¹¹⁰ *Ibid.*, 39.

¹¹¹ Henry M. Goochi kiri Adam Podinile (26. juuni 1931). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹¹² Henry M. Goochi kiri Adam Podinile (28. veebruar 1930). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹¹³ Henry M. Goochi kiri Adam Podinile (3. jaanuar 1929). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹¹⁴ Nt Henry M. Goochi kiri Adam Podinile (24. jaanuar 1929). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹¹⁵ Henry M. Goochi kiri Adam Podinile (6. detsember 1929). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹¹⁶ Ader, „Eesti usuajalugu“, 45.

tust mitte vähendada. „Ma palun teid, et te ka sellel aastal lahkesti võimaldaksite meie [pühapäevakoolide] sekretäri palgaks 75£ ja meie lisaksime sellele omalt poolt veel 35£ toiduainete, majutuse ja teiste asjade näol.”¹¹⁷ Näib, et Podini võeti kuulda. Vähemasti 1929. ja 1930. aastal saatis Pühapäevakoolide Maailmaliidu Briti osakond Podini kaudu kvartaalseid toetusi Eesti pühapäevakoolide liidule. Eestist saadeti Inglismaale tegevusaruandeid.¹¹⁸ 1930. aastal külastas James Kelly Eestit. Kirjas Tabea Korjusele väljendas Kelly soovi lisaks siinse pühapäevakoolitööga tutvumisele kuulda Podini arvamust usulise olukorra kohta Venemaal.¹¹⁹

Kui Evangeelne Allianss toetas eelkõige Podini kaastundemisjonit, siis seminari direktorina suhtles Podin tihedalt Briti ja Ameerika baptistide juhtidega, eelkõige James H. Rushbrooke'i ja Walter O. Lewisega, kes haridustoetust koordineerisid ja korduvalt Eestit külastasid, nagu selgub Eesti Baptisti Usuteaduse Seminari protokolliraamatu sissekannetest. Mainimist väärib seegi tõik, et Adam Podinil oli võtmeroll Evangeelse Alliansi palvenädalate juurutamisel Eestis. Juba 1923. aastal kirjutas ta: „Palvenädal oli igal pool suureks õnnistuseks. Ma lasksin trükkida 2000 eestikeelset kava, mis jagati hoolega välja üle kogu Eesti.”¹²⁰ Need rahvusvahelised kontaktid tunnistavad, et Podin aitas olulisel määral tugevdada evangeelsete koguduste ühtsust nii Eestis kui laiemalt Euroopas. Ühtsuse ja koostöö taotlemine oli üks Evangeelse Alliansi eesmärke, mis kombineerus sotsiaalse halastustöö ja Kristuse-keskse sõnakuulutusega. Kontaktide hoidmist hõlbustas Podini keeleoskus: ta rääkis vene, läti, eesti, saksa ja inglise keelt. Ta ehitas vaimseid sildu evangeelsete mõttekaaslastega nii isiklikul kui ka organisatsioonide tasandil.

¹¹⁷ Adam Podini kiri James Kellyle (28. november 1928), käsikirjaline koopia. Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹¹⁸ Pühapäevakoolide Maailmaliidu Briti osakonna kirjad Adam Podinile (25. juuni 1929, 17. märts 1930). Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹¹⁹ James Kelly kiri Adam Podinile (26. veebruar 1930); James Kelly kiri Tabea Korjusele (26. veebruar 1930), masinakirjas koopia. Tõnu Karu isiklik arhiiv.

¹²⁰ *Evangelical Christendom* (March-April 1923), 39.

KOKKUVÕTE

Adam Podini elu ja tegevus annab tunnistust, et XX sajandi alguskümnete Eesti evangeelne-vabakiriklik maastik oli palju mitmekesisem, kui pealiskaudsel vaatlemisel võiks arvata. Podin oli rahvusvaheliste suhete sõlmija ja pan-evangeelsete teoloogiliste mõjutuste vahendaja. Paljuski tänu temale tunti Eesti vabakirikute tegevust evangeelsetes ringides Inglismaal, Ameerika Ühendriikides ja mujalgi. Ta enda vaated olid kujunenud Euroopa pühitusliikumiste, näiteks Keswicki konverentside vaimus ja Evangeelse Alliansi mõttesuunal. Ta jäi kogu eluks truuks pan-evangeelsele vaimulaadile. Ta tähtsustas Kristuse-keskset pöördumisveendumust ja sotsiaalselt tundlikku kaastundemisjoni, mis oli hästi kooskõlas Evangeelse Alliansi põhimõtetega. Podin oli hea suhtleja, haarav jutlustaja, energiline organisator ja edukas rahalise toetuse leidja oma töövaldkondadele.

Podini tegevuse võib kokku võtta nelja-viie teema alla: töö baptistikoguduse pastorina, pühendumine vanglamisjonile, pidalitöbiste abistamine ja hingehoid, usuteadusliku seminari arendamine, ning viimaks – tegutsemine rahvusvaheliste evangeelsete organisatsioonide, eriti Evangeelse Alliansi kontaktisikuna.

Koos parun Woldemar von Üxkülliga oli Podin baptistikoguduse alusepanija ja esimene pastor Keilas, töötades seal vaimulikuna 30 aastat. Ta oli reiside tõttu koguduse juurest sageli eemal, mistõttu usaldas osa pastoraalseid ülesandeid kaastöölistele. Ometi tugevnes Keila kogudus tema tööperioodil märgatavalt. Lisaks jutlustamisele ja koguduse karjase ametile pühendas Podin oma elust ligi 35 aastat vanglamisjonile, töötades Tsaari-Venemaal ja hiljem Eestis. Umbes 1905. aastast alates külastas Podin regulaarselt Eestis asunud leprosooriume. Kasutades oma suhteid välismaal, hankis ta pidalitöbistele riideid, toiduaineid, usulist kirjandust ja ravimeid. Ta viis vanglates ja pidalitöbilates läbi jumalateenistusi. Evangeelne Allianss, peakorteriga Londonis, toetas Podini tegevust kaastundemisjoni vallas. Aastal 1931 annetati Adam Podinile tema sotsiaalse ja usulise tegevuse eest Eesti Punase Risti teenetemärk.

Olulise osa oma elutööst tegi Podin Eesti Baptisti Jutlustajate Seminari (hiljem Eesti Baptisti Usuteaduse Seminar) direktorina aastatel 1922–1938. Ta suunas nooremate kolleegide teoloogilist haridusteed ja mitu seminari kasvandikku töötas hiljem vaimulikuna, trotsides nõu-

kogude surveolusid või teenides vabakogudusi paguluses. Podin kuulus Eesti baptistiliidu juhtkonda ja mitmesse vabakirikute ühistööl rajanevasse komiteesse. Ta välissuhted – eelkõige Evangeelse Alliansiga, aga ka anglo-ameerika baptistide juhtidega ja Pühapäevakoolide Maailmaliiduga – avardasid Eesti vabakirikute, eelkõige Eesti baptistide teoloogilist ja kogemuste horisonti. Podin ei kuulu mitte ainult Eesti haridus- ja kirikulukku, vaid tema panus väärib meeleshoidmist ka sotsiaaltöö ja halastustegevuse vaatenurgast.

Adam Podin suri 24. novembril 1941. aastal.¹²¹ Ta on maetud Keilasse Karjaküla kalmistule.

¹²¹ TLA f 1343, n 7, s 90, 1.